

Promluva nad Jonášem (inspirováno materiály pro přípravu bohoslužeb ke Dnům proti rasismu)

Milí přátelé,

v tento den a při této příležitosti se zabýváme postavou a příběhem proroka Jonáše. Je to známé čtení. Oblíbené a důležité nejen v křesťanství, ale i v islámu a židovství. Proto se toto čtení hodí i k dnešnímu dni, kdy si připomínáme dny proti rasismu – kdy hledáme dobré slovo pro všechny lidi, ať jsou jakéhokoli náboženství nebo z jakéhokoli národa.

V Koránu je také zmíněn Jonáš, jeho příběh končí dobře, oproti Bibli se tam říká navíc, že se přestěhoval do Ninive a žil tam s jeho obyvateli.

Starozákonní pojetí zdůrazňuje, že v tom příběhu není nic předurčeno, předepsáno, předem dáno – prorok zvěstuje soud, ale člověk dostává čas a prostor k obrácení. Zkáza a zánik není dána. Každá lidská bytost dostává novou šanci.

Křesťanství zase může v Jonášově příběhu vidět důraz na Boží milosrdenství. Bůh se raduje z každého zachráněného. Podobně o tom slyšíme v Novém zákoně v podobenství o marnotratném synu – starší syn se hněvá na otcovu laskavost a přijetí mladšího syna, zatímco otec se raduje. Celý příběh nás chce získat – právě dnes - pro Boží milosrdenství a dobrotu. Abychom se radovali s Bohem z druhých!

Příběh je často vykládán hlubinně psychologicky, jako že se chce zamyslet nad tím, kde se v člověku bere vztek a hněv. Jonáš není smířený s Boží dobrotou vůči všem. Rád by zvěstoval odplatu a trest, vadí mu, že Bůh přesto nabízí milost. A jeho hněv je sebezničující: utíká před Hospodinem až na sám konec světa, vzdoruje, nechá se i hodit do moře, aby unikl před Božím posláním. Chce výslovně zemřít. Kde se tedy bere nenávist a zloba? Nejde jen o Jonáše, že by byl směšný a jeho pokusy o útěk marné. Jde tady o nás, abychom se my nechali získat pro Boží radost a milosrdenství.

Příběh můžeme pochopit i politicky. Jonáš nechtěl jít do Ninive, protože to je přece Asýrie, největší nepřítel Izraele, který potom zničil také severní Izrael a mnohé v něm zotročil. To je ten arcinepřítel, světová říše, která nemá smysl pro jednotlivce a vše přemůže silou. Pochopili bychom, že Jonáš má vztek, že má jít zrovna tam. Co tady Bůh očekává dobrého, to je přece naivní! Ale tady v tom příběhu nejde jen o národy a jejich ambice. Jde také o jednotlivce, Jonáš jako jedinec je tu důležitý, důležitý je ale každý člověk a každý živý tvor v Ninive, tom velkém městě. A péče a zájem o jednotlivce se projeví jaksí pro celý svět - v záchraně města. A tak i dnes jde o každého z nás – jsme důležití, jestli vůči druhým chováme předsudky, nebo pro ně máme naději.

Když se pokusíme příběh aktualizovat, vidíme dnes kolem sebe hodně beznaděje – také vidíme světové mocnosti, které nehledí na druhé - mnozí nemají moc naděje pro lidstvo, když války hrozí na tolika místech – ohrožená je i příroda

a životní prostředí. A přesto nemáme svět jen pozorovat, ale jsme zváni k tomu, aby Boží slovo a zájem o člověka promlouval také skrze nás. Není to ztracené. Člověk dostává příležitost ke změně.

Hospodin se chová v tom příběhu jako otcovský pedagog. Jonáše přivádí k lítosti skrze otázky a cestu, kterou pro něho připravuje. Ptá se: Je to dobře, že se hněváš? Jonáš na takové tázání mlčí, odchází, z distance chce pozorovat město, možná pozorovat, že nevydrží v dobrém smýšlení a že nakonec dojde k jeho zničení. Chtěl by to pozorovat. Dostat za pravdu ve své únavě z lidí. Ale Hospodin ví, že každý z nás rád přijímá dobrotu a milosrdenství, každý je rád, když se k němu někdo dobře chová. A tak to Hospodin nastrojil, aby Jonáš také zakusil lítost a pochopil Boží lítost nad Ninive. Nastrojil skočec, rostlinu, která rychle roste, zrovna tam, kde si Jonáš udělal sezení, aby viděl tu zkázu světa, nebo aby druhé pozoroval z kritického odstupu. A skočec se osvědčil, protože vyrostl a dělal Jonáši stín. Ale Hospodin to nastrojil tak, že červy sežrali kořeny a v poledním vedru rostlina uschla a Jonáš přišel o stín a bylo mu líto rostliny, co byla živa jen jeden den. A tak pocítil Jonáš lítost. A znovu se Hospodin ptá, jestli je to dobře, že se hněvá – že je mu líto rostliny a není mu líto celého města? Možná se i my s tímto setkáváme, že někteří lidé se rozněžní nad zvířaty, ale pro lidi nemají moc pochopení...

Nemysleme si, že Bohu a jeho milosrdenství rozumíme, že to máme v malíku. Říkali jsme, že my to jsme, koho chce Bůh získat pro pochopení a milosrdenství. Je to samozřejmě velká otázka, jak může Bůh odpouštět, jak můžeme odpouštět nejen jednou, ale 77krát, jak můžeme milovat nepřátele...není to příliš velkorysý? Možná v sobě k tomu nemáme vždy dost sil, ale jde o to, abychom skrze své životní zkušenosti a cesty získali smysl pro Boží milosrdenství a pustili je do svého obrazu světa, do svých vztahů. Boží dobrota přesahuje hranice vyvoleného národa nebo církve, nebo jednoho náboženství. V Božím milosrdenství jsme součástí jediného stvoření. Možná si Boha různě představujeme, malujeme si to tak, že nakonec musí trestat, nesmí být jen dobrý. V tomto příběhu ale jde s člověkem velký kus cesty, aby člověk něco pochopil.

Zajímavé je, že Hospodin má v tomto příběhu velikou moc, ovládá moře a velkou rybu v něm, nastrojil člověku skočec a přivedl i červy, které poškodili kořeny. Ale člověka takto neovládá. Člověka se ptá. Opakovaně. Přivádí jej k tomu, aby tu dobrotu mohl zakusit. Od počátku Bible, od Kaina, je problémem hněv, který nezná tvář druhého a nechce pro něho dobro. Podobně i starší syn v podobenství o marnotratném synu se hněvá na Boží dobrotu. Příběh má otevřený konec, končí otázkou: a mně by nemělo být líto Ninive, kde je tolik spravedlivých lidí, dobytka a živých tvorů???

Je to na nás, abychom se otevřeli Božímu milosrdenství. amen